

IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

№1

ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

2026

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Elektron nashr. 2026-yil, yanvar.

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Sayfullo Normatovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Siddiqova Sadoqat G'afforovna, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Maxmudov Nosir, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Samadov Asqarjon Nishonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Axmedov Ikrom Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Hakimov Nazar Hakimovich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Musayeva Shoiraz Azimovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor
Ali Konak (Ali Ko'nak), iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)
Cham Tat Huei, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)
Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.
Utayev Uktam Choriyevich, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farkhod, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Axmedov Javohir Jamolovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.
Djudi Smetana, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Krissi Lyuis, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)
Glazova Marina Viktorovna, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Sevil Piriyeva Karaman, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li, TDIU ITI departamenti rahbari
Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li, TDIU katta o'qituvchisi
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.
Abdukurimova Dinara Rustamxanovna, bank-moliya akademiyasi professori, DSc., professor.
Ikramov Murod Akramovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Editorial board:

Salimov Okil Umrzokovich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Abdurakhmanov Kalandar Khodjayevich, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan
Sharipov Kongirathbay Avezimbetovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Rae Kwon Chung, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate
Osman Mesten, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society
Akhmedov Durbek Kudratillayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Sayfullo Normatovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Siddikova Sadokat Gafforovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences
Khudoykulov Sadirdin Karimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Makhmudov Nosir, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Samadov Askarjon Nishonovich, Candidate of Economic Sciences, Professor
Slizovskiy Dmitriy Yegorovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Akhmedov Ikrom Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Eshtayev Alisher Abduganiyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khakimov Nazar Khakimovich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Musayeva Shoirazimovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor
Ali Konak, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)
Cham Tat Huei, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)
Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Utayev Uktam Choriyeich, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Ochilov Farkhod, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan
Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Akhmedov Javokhir Jamolovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences
Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer
Bobobekov Ergash Abdumalikovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor
Judi Smetana, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Chrissy Lewis, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)
Glazova Marina Victorovna, Doctor of Sciences in Economics (Moscow)
Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor
Sevil Piriyea Karaman, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)
Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon ugli, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE
Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli, Senior lecturer at TSUI
Golisheva Yelena Vyacheslavovna, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.
Abdukarimova Dinara Rustamkhanovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Ikramov Murod Akramovich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Nazarova Ra'no Rustamovna, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Po'latov Baxtiyor Alimovich, texnika fanlari doktori (DSc), professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, falsafa fanlari doktori (DSc), professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor
Xalikov Suyun Ravshanovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Rustamov Ilhomiddin, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Kamilova Iroda Xusniddinovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
G'afurov Doniyor Orifovich, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Fayziyev Oybek Raximovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, katta o'qituvchi
Babayeva Zuhra Yuldashevna, mustaqil tadqiqotchi
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Geografiya fanlari doktori, professori
Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent
Zebo Kuldasheva, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Board of Experts:

Berkinov Bazarbay, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Pulatov Bakhtiyor Alimovich, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor
Aliyev Bekdavat Aliyevich, Doctor of Philosophy (DSc), Professor
Isakov Janabay Yakubbayevich, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor
Khalikov Suyun Ravshanovich, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Rustamov Ilhomiddin, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor
Khakimov Ziyodulla Akhmadovich, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Kamilova Iroda Xusniddinovna, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics
Gafurov Doniyor Orifovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy
Fayziyev Oybek Raximovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor
Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor
Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna, Senior Lecturer
Babayeva Zuhra Yuldashevna, Independent Researcher
Komilova Nilufar Karshiboyevna, Doctor of Geographical Sciences, Professor
Umirzokov Jasur Artiqboy ugli, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor
Zebo Kuldasheva, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi
Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar
vazirligi huzuridagi Oliy
attestatsiya komissiyasi
rayosatining
2023-yil 1-apreldagi
336/3-sonli qarori bilan
ro'yxatdan o'tkazilgan.

MUNDARIJA

INSON KAPITALINING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI.....	52
Dilnoza Ruziqulova Xoliqovna	
MAHALLIY BUDJET DAROMADLAR BAZASINI BAHOLASH SAMARADORLIGINI TAKOMILLASHTIRISH.....	56
Isoqov Zafarjon Zokirjonovich	
INNOVATSION IQTISODIYOTDA AYOLLAR TADBIRKORLIGINI RIVOJLANTIRISH BO'YICHA XALQARO TAJRIBA	60
Maksumova Umidaxon Sadikjonovna	
ОЛИГОПОЛИЯ И ТЕОРИЯ ИГР	64
Камилова Наргиза Абдукаххоровна, Наимов Самандар Раджабович	
ЦИФРОВЫЕ ИНВЕСТИЦИИ НА ЖЕЛЕЗНОДОРОЖНОМ ТРАНСПОРТЕ: НОВАЯ ЭРА ЭФФЕКТИВНОСТИ	67
Каракулов Фарход Зайпудинович	
MEVA-SABZAVOTCHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI BOSHQARISH SAMARADORLIGINING INNOVATSION YECHIMLARI	72
Ergashev Jamshid Axmadaliyevich	
MOLIYAVIY AKTIVLARNING IQTISODIY MOHIYATI VA TIJORAT BANKLARIDA ULARNING SIFAT MEZONLARINI SHAKLLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	77
Iskandarova Munisa Hasan qizi	
MOLIYAVIY RISKLARNI BOSHQARISHDA SUN'IY INTELLEKTNI QO'LLASH IMKONIYATLARI	82
Xojiyev Jaxongir Dushabayevich, To'xtayev Kamol Po'latovich	
MARKETING VA BOZOR IQTISODIYOTI SHAROITIDA TAYYOR KIIYIMLARNING RAQOBATBARDOSHLIGINI OSHIRISH YO'LLARI	87
Bababekova Gulchexra Baxtiyarovna	
NAMANGAN VILOYATI QURILISH MATERIALLARI SANOATIDA MODERNIZATSIYA JARAYONLARIGA TA'SIR ETUVCHI OMILLAR VA ULARNING IQTISODIY AHAMIYATI	93
Odilova Malika Abdushukur qizi	
TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHNI TAKOMILLASHTIRISH.....	98
Toshtemirov Xojjakbar Qahramon o'g'li	
ТУРИЗМ КАК ФАКТОР УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ СТРАНЫ	103
Артикова Шохида Ильясовна	
MINTAQALARDA OZIQ-OVQAT SANOATI KORXONALARI INNOVATSION SALOHİYATINI BOSHQARISH METODOLOGIYASINI JORIY ETISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	107
Dadamirzayev Muzaffar Xabibullayevich	
THEORETICAL ASPECTS OF SERVICES IN THE CONTEXT OF UZBEKISTAN'S ECONOMIC TRANSFORMATION	114
Umidjon Normurodov, Qodirov Yusufbek Suyunbek ugli	
РАЗВИТИЕ ПРЕДПРИЯТИЙ ОБУВНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ В УСЛОВИЯХ ФОРМИРОВАНИЯ МАРКЕТИНГОВЫХ ИННОВАЦИЙ	120
Расулов Нозимжон Набиджонович	
QISHLOQ XO'JALIGI SOHASIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARNING JORIY QILINISHI VA UNI OZIQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHDAGI AHAMIYATI.....	125
Saburov Jumanazar Saliyevich	
KAMBAG'ALLIKNI QISQARTIRISHNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI VA ICHKI BOZORNI KENGAYTIRISH IMKONIYATLARI	129
Mayliyeva Sadoqat Safayozovna	
ЭКОНОМИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ ТРАНСПОРТНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В УСТОЙЧИВОМ РАЗВИТИИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
Убайдуллаев Худоёр Бахтиёр угли	

MINTAQANI BARQAROR RIVOJLANTIRISHDA PAXTA-TO'QIMACHILIK KLASSTERLARI SALOHIYATIDAN SAMARALI FOYDALANISHNING XORIJ TAJRIBASI	141
Xayitov Rustam Burxonovich	
BARQAROR MOLIALASHTIRISH KONSEPSIYASIGA MUVOFIQ "YASHIL" INVESTITSIYALARNI RIVOJLANTIRISH.....	146
Abduraxmonov Alimardon Sodiq o'g'li	
BANK XIZMATLARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA RAQAMLI MARKETINGDAN FOYDALANISH.....	151
Dushamov Maxmudjon Maksudbekovich	
HUDUDLARDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ISTIQBOLLARI	159
Ibodova Dilsora Ibodovna	
INVESTITION PORTFELLARNI SHAKLLANTIRISH, BAHOLASH VA BOSHQARISH.....	165
Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Abdullaeva Shohista	
KICHIK XIZMATLAR FAOLIYATINI RASMIYLASHTIRISH ORQALI AHOLI BANDLIGI KO'RSATKICHLARINI OSHIRISH.....	170
Xalimbetov Farxad Bagibekovich	
MONOPOLIYAGA QARSHI BOSHQARUV TIZIMINI RIVOJLANTIRISH: XORIJIY TAJRIBA VA MILLIY YONDASHUVLAR.....	173
Akbarov Jasur Ikromjon o'g'li	
СТАТИСТИЧЕСКАЯ ОЦЕНКА ДИНАМИКИ И СЕЗОННОСТИ ДОХОДОВ НАСЕЛЕНИЯ РЕСПУБЛИКИ УЗБЕКИСТАН	179
Салиходжаева Умида Абдуакбар кизи	
SUN'IY INTELLEKT ASOSIDAGI TALABNI PROGNOZLASHNING CHAKANA MARKETING INNOVATSIYASINI TAKOMILLASHTIRISHDAGI ROLI	186
Ostonaqulova Gulsaraxon Muhammadyoqub qizi	
TEMIR YO'L YO'LOVCHI TASHISH KORXONALARI IQTISODIY SAMARADORLIGINI OSHIRISH MODELLARI	200
Eshboyev Ulug'bek Farxodovich	
AKSIYADORLIK JAMIYATLARIDA MOLIAVIY HISOBOT VA AUDIT METOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH	205
Zufarova Zilola Raxim qizi	
TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN RISKLARNI BOSHQARISH MEXANIZMIGA TA'SIR QILUVCHI OMILLARNING EKONOMETRIK TAHLILLARI	216
Rahmonqulov Temirbek Eshmatovich	
MULKIY SOLIQLARNING MAHALLIY BUDJET DAROMADLARINI SHAKLLANTIRISHDAGI TA'SIRINI BAHOLASH.....	222
Aliyarov Olim Abdug'aparovich	
AVTOMOBIL SANOATIDA MAHSULOT BILAN BOG'LIQ XIZMATLAR TASNIFI	231
Saidov Dilshodbek Razzakovich	
UY-JOY FONDINI SAMARALI TASHKIL QILISH VA TAKOMILLASHTIRISHNING XORIJIY TAJIRIBALARI.....	236
Otajonov Tohirjon Xo'janazar o'g'li	
TURIZMNI IQTISODIYOTDA TO'G'RIDAN TO'G'RI TA'SIRINI STATISTIK TADQIQOTI.....	241
Jumanova Zilola Tuychiyevna	
RIVOJLANGAN DAVLATLAR BANK EKOTIZIMLARI VA O'ZBEKISTON BANK EKOTIZIMLARINING RIVOJLANISHI VA QIYOSIY TAHLILI	248
X.R. Aliyev	
O'ZBEKISTON OLIY TA'LIM TIZIMI UCHUN DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIGI ASOSIDA BOSHQARUV METODOLOGIYASINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI	254
Abdullayev Javohir Abdumalik o'g'li	
OROL BO'YI MINTAQASIDA XIZMAT KO'RSATISH SOHASINI INNOVATSION BOSHQARISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	259
Umarova Xusnora Dilmurod qizi	

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA ISHCHI KUCHIDAN SAMARALI FOYDALANISH ISTIQBOLLARI	264
Xolmurotov Salimbek Eshbekovich	
INNOVATSION KLASTERLARNI TASHKIL ETISH VA RIVOJLANTIRISHNING MOLIYAVIY MEXANIZMI	269
Quliyev Begimqul Melikovich	
ВОПРОСЫ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ УПРАВЛЕНИЯ ИННОВАЦИОННЫМИ ПРОЦЕССАМИ В КОММЕРЧЕСКИХ БАНКАХ	276
Ахмедов Самандар Сайфуллоевич	
АГРОЭКОТУРИЗМ КАК НАПРАВЛЕНИЕ ДИВЕРСИФИКАЦИИ ЭКОНОМИКИ СЕЛЬСКИХ ТЕРРИТОРИЙ УЗБЕКИСТАНА	281
Хайдаров Ойбек Зоирович	
THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON SERVICE QUALITY AND CUSTOMER SATISFACTION IN THE HOUSEHOLD SERVICE SECTOR: EMPIRICAL EVIDENCE FROM SAMARKAND REGION	287
Pardayev Sherzod Xolmurodovich, Yuldosheva Zulfizar Sayfullayevna	
DEVELOPMENT OF INTERACTIVE MODELING METHODS FOR THE SYNTHESIS OF INTELLIGENT CONTROL SYSTEMS FOR TECHNICAL OBJECTS IN THE DIGITAL ECONOMY	293
Mamutova Aygul Kalmurzaevna	
TIJORAT BANKLARIDA INVESTITSIYA LOYIHALARINI MOLIYALASHTIRISHDA RISKLARNI BOSHQARISH MASALALARI	298
Abdurazakova Nasiba Sultanovna	
YANGI O'ZBEKISTON SHAROITIDA SOLIQ MA'MURIYATCHILIGI TRANSFORMATSIYASI VA UNING MOLIYAVIY XAVFSIZLIKKA TA'SIRI	303
Tashmuxeimodova Yayra Atxamovna	
ZAMONAVIY AXBOROT TIZIMLARI ORQALI SOLIQ QARZDORLIGINI UNDIRISH MEXANIZMINI TAKOMILLASHTIRISH XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI ASOSIDA TAHLIL	308
Maxmadustov Jalol Maxmadustovich	
TA'LIM MIGRATSIIYASI VA INTEGRATSIIYA KO'RSATKICHLARINI STATISTIK TAHLILI: YEVROPA ITTIFOQI (SIRIUS) TAJRIBASI VA O'ZBEKISTON AMALIYOTI	314
Abdullayeva Gulhayot Shuhratovna	
HUDUDIIY SANOAT KORXONALARI FAOLIYATINI KO'P OMILLI STATISTIK TAHLIL ETISHDAGI ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR VA ULARDAN FOYDALANISH YO'LLARI	319
Tag'oyev Feruz Yorqulovich	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR ORQALI HUDUDIIY INVESTITSIIYA MUHITINI TAKOMILLASHTIRISH: QASHQADARYO VILOYATI MISOLIDA TAHLIL VA TAVSIYALAR	326
Egamberdiev Abbasxon Sherali o'g'li	
KICHIK BIZNESDA INNOVATSION FAOLIYATNI TASHKIL ETISH VA RAG'BATLANTIRISH MEXANIZMLARI	331
Nurullayev Baxrom Botirovich	
YASHIL IQTISODIYOTGA O'TISHDA RIVOJLANGAN MAMLAKATLAR TAJRIBASIDAN FOYDALANISH	337
Ne'matova Mavsuma	
ZAMONAVIY IQTISODIYOTDA ISLOMIY MOLIYA VA NOBANK KREDIT TASHKILOTLARIDA STRATEGIK BOSHQARUVNING NAZARIY ASOSLARI	341
Galatov Abbas Alibekovich, Xalilov Nurullo Xamidillayevich	
IQTISODIIY FAOLLIKNI OSHIRISHGA QARATILGAN DAVLAT FISKAL SIYOSATI HOLATI TAHLILI	346
Xudayberginova Nigora Turgunbayevna	
MEHNATGA HAQ TO'LASHTIRISH MOHIYATI VA ULARNI HISOBGA OLIISHNING ASOSIY VAZIFALARI	356
Anvar Raximov Maxmarasulovich	
"CRADLE TO CRADLE" VA "CRADLE TO GRAVE" KONSEPSIYALARINING UMUMIY VA XUSUSIY JIHATLARI	360
Sodikov Zokir Rustamovich	
MINTAQADA PARRANDACHILIK SANOATINING SHAKLLANISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI	366
Qarshiyev Obidjon Egamberdiyevich	

AKSIYADORLIK JAMIYATLARINING BARQAROR RIVOJLANISH STRATEGIYALARI VA MINTAQA IQTISODIYOTIGA TA'SIRI: KEYNESIAN YONDASHUV NUQTAI NAZARIDAN.....	370
Shermatov G'ofurjon G'ulamovich	
QURILISH KORXONALARIDA INQIROZGA QARSHI BOSHQARUVNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI (ROSSIYA TAJRIBASI)	377
O'rinboyev Doniyorjon Baxtiyorjon o'g'li	
RIVOJLANGAN MAMLAKATLARDA YASHIL XIZMATLAR SEKTORINING TRANSFORMATSIYASI.....	385
Aliqulova Laylo Ziyadin qizi	
VIRTUAL TA'LIM MUHITI ORQALI TALABALARNING MULOQOT KO'NIKMALARINI SHAKLLANTIRISH OMILLARI.....	390
Bozorova Muazzam Hamid qizi, Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi	
MINTAQA IQTISODIYOTIDA TRANSPORT INFRATUZILMASINI TAKOMILLASHTIRISH KO'RSATKICHLARINI EKONOMETRIK MODELLASHTIRISH VA PROGNOZLASHTIRISH	395
Qo'ziyboyev Umarbek Ulug'bekovich	
ОЦЕНКА СТОИМОСТИ И РИСКОВ ПРЯМЫХ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ (FDI)	400
Бахтиярова Дильноза Мадминджановна	
XIZMAT KO'RSATISH TARMOQLARIDA RAQAMLI TRANSFORMATSIYA VA MONOPOLIYAGA QARSHI NAZORATNING AHAMIYATI.....	407
Bekbutayev Nodirjon Fayzullayevich	
O'ZBEKISTONDA INTEGRATSIYALASHGAN YASHIL MOLİYALASHTIRISH ARHITEKTURASI: KONSEPTUAL MODEL VA AMALIY TAKLIFLAR.....	412
Quliyev Ulug'bek Mirzayevich	
BANK TIZIMI FAOLIYATI MISOLIDA MOLİYAVIY ISLOHOTLAR SHAROITIDA KORXONALAR LIKVIDLIGINI OSHIRISH MASALALARI.....	419
Iminova Nurjahan Qodirjon qizi, Karimov Sardorbek Shuxratjon o'g'li	
BOJXONA HUDUDIDA QAYTA ISHLASH BOJXONA REJIMINING SANOAT RIVOJI VA EKSPORT SALOHİYATINI OSHIRISHDAGI O'RNI	423
Baxtiyor Abduganiyev, Nodira Saidbaxromova	
СТРАТЕГИЧЕСКАЯ РОЛЬ ИНОСТРАННЫХ ИНВЕСТИЦИЙ В СТАНОВЛЕНИИ ИННОВАЦИОННОЙ ЭКОНОМИКИ И ОБЕСПЕЧЕНИИ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ПРОМЫШЛЕННЫХ ПРЕДПРИЯТИЙ	427
Li Kristina Alekseyevna, Элназарова Шарифа Исроиловна, Эшпулатов Достонбек Боходир огли	
TOVAR-XOMASHYO BIRJASIDA SAVDO TURLARINING SHAKLLANISHI VA ULARNING BOZOR SAMARADORLIGIGA TA'SIRI	432
Xudayberdiyev Kamoliddin Ustemirovich	
THE ROLE OF CORPORATE STRUCTURES IN THE DEVELOPMENT OF GLOBAL FINANCIAL RELATIONS.....	438
Kurbaniyazov Shakhzodbek Karimovich	
BANKLARNI MODERNIZATSIYA VA TRANSFORMATSIYA QILISH JARAYONIDA INVESTITSION KREDITLASH SAMARADORLIGINI TA'MINLASH VA UNI OSHIRISHNING ASOSIY YO'LLARI	442
Tuxsanov Eldor Dilmurod o'g'li	
KICHIK BIZNESDA RAQAMLI MARKETING: O'ZBEKISTON SHAROITIDA SAMARADORLIK VA INTEGRATSIYA MODELLARI	446
Kamilov Farxod Shamilevich	
TASHQI SAVDODA EKSPORTNING MAKROIQTISODIY AHAMIYATI	453
Abdivaliyev Shahzodbek Xayrullayevich, Mutalov Sultonbek Abduraim o'g'li, Baymanova Mavlyuda Djurayevna, Ubaydullayeva Gulchexra Erkabayevna, Aipova Iroda Ikramovna	
РАЗВИТИЕ АСПЕКТОВ МАРКЕТИНГА В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНИЯ СПОРТИВНЫХ ОРГАНИЗАЦИЙ.....	459
Юсупов Махамадамин, Закирова Умида Махамадаминовна	
LIZING OLUVCHI KORXONALARDA BUXGALTERIYA HISOBINI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA YURITILISHI	462
Sadritdinov Baxodir	

YASHIL IQTISODIYOT VA KICHIK BIZNES RIVOJLANISHINING NAZARIY-KONSEPTUAL ASOSLARI	467
Isroilov Dilshodbek Rustamovich	
TEXNOLOGIK RESURLARNI BOSHQARISHDA STRATEGIYALARDAN FOYDALANISH	474
Kazakov Olim Sabirovich	
OLIY TA'LIM EKSPORT XIZMATLARINING IQTISODIY AHAMIYATI HAMDA ZARURLIGI.....	479
Abdusattarova Dildora Bohodirovna	
SANOAT KORXONASIDA INNOVATSION JARAYONLAR SAMARADORLIGINI TAHLIL QILISHNING METODIK YONDASHUVLARI.....	485
Kurbanova Shaxnoza Yuldashbayevna	
ISHLAB CHIQARISH XARAJATLARI HISOBINI TAKOMILLASHTIRISH YO'NALISHLARI.....	491
Kafiyev Xojiakbar Xosilbek o'g'li	
BOSHQARUV HISOBINI TASHKIL QILISH YO'NALISHLARI.....	496
Xolmatov Otabek Oybek o'g'li	
INSON KAPITALIGA INVESTITSİYALAR.....	499
Sheraliyeva Saida Azatovna	
TURIZM INFRATUZILMASINI RIVOJLANTIRISH VA IQTISODIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISHDA KLASTER USULLARINI QO'LLASH.....	504
Mizrob Maxmudovich Tashov	
МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ СТОИМОСТИ КОМПАНИИ В ПРОЦЕССАХ СЛИЯНИЙ И ПОГЛОЩЕНИЙ.....	514
Ли Илларион Георгиевич	
ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ВИДОВ ЭКОЛОГИЧЕСКОГО ТУРИЗМА УЗБЕКИСТАНА.....	519
Ахмедходжаев Равшан Темурович	
УСТОЙЧИВОЕ И ЦИФРОВОЕ РАЗВИТИЕ РЕГИОНАЛЬНОГО ТУРИЗМА: ЭВОЛЮЦИЯ ТЕОРЕТИЧЕСКИХ ПОДХОДОВ И МЕТОДОЛОГИЧЕСКИЕ ОСНОВАНИЯ	525
Усманова Азиза Баходировна	
O'ZBEKISTONDA TURIZMNI INNOVATSION ASOSDA RIVOJLANTIRISHNING AHAMIYATI VA ZARURIYATI.....	529
Temurbek Olimovich Mamayunusov	
КОМПЛЕКСНОЕ УЧЁТНО-АНАЛИТИЧЕСКОЕ СОПРОВОЖДЕНИЕ ПРОЦЕССОВ УПРАВЛЕНИЯ ДЕНЕЖНЫМИ ПОТОКАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ.....	536
Эркинбаев Якуббой Хушнуд угли	
ISLOMIY MOLIYA INSTRUMENTLARINING DAVLAT QARZ BARQARORLIGINI TA'MINLASH VA QARZ SIYOSATINI TAKOMILLASHTIRISH INSTITUTSIONAL VA AMALIY QO'LLANISH IMKONIYATLARINI KENGAYTIRISH	541
Raxmatov Hamid Hasan o'g'li, Akramov Azizjon Kabirovich	
O'ZBEKISTON SUG'URTA SEKTORIDA INSTITUTSIONAL VA INVESTISION OMILLARNING MOLIYAVIY BARQARORLIKKA QO'SHMA TA'SIRI.....	549
Fayziyev Oybek Raximovich	
INSTITUTIONALIZATION OF PUBLIC ADMINISTRATION EFFECTIVENESS: A COMPARATIVE ANALYSIS OF OECD COUNTRIES' EXPERIENCE IN GOVERNANCE FOR PUBLIC ADMINISTRATION REFORM.....	556
Sarvar Saidov Khairulloyevich	
O'ZBEKISTONDA INNOVATSION TADBIRKORLIKNI QO'LLAB-QUVVATLASHNING USTUVOR YO'NALISHLARI	562
Zaynutdinova Umida Djalalovna, Miraxmedova Maftuna Ibragimovna	
SAMARQAND VILOYATIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA INSON KAPITALINING ROLI.....	568
Gulnora Mardievna Shadieva, Avazova Charos	
ПРАКТИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ ФОРМИРОВАНИЯ ДОХОДОВ РАБОТНИКОВ ВУЗОВ В УСЛОВИЯХ ТРАНСФОРМАЦИИ СФЕРЫ УСЛУГ	572
Шадиева Гулнора Мардиевна, Рустамова Фируза	

KICHIK BIZNES KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH.....	578
Eminchayev Baxodir Sadikovich	

KICHIK BIZNES KORXONALARIDA INNOVATSION FAOLIYATNI BOSHQARISH

Eminchayev Baxodir Sadikovich

Farg'ona davlat universiteti

Buxgalteriya hisobi va moliya kafedrası o'qituvchisi

ORCID: 0009-0004-7778-3645

Annotatsiya. Mazkur maqolada kichik biznes korxonalarida innovatsion faoliyatni samarali tashkil etish, innovatsion boshqaruv tamoyillarini qo'llash hamda ularning raqobatbardoshligini oshirish masalalari tahlil qilingan. Tadqiqotda Farg'ona viloyatidagi kichik biznes subyektlari misolida innovatsion boshqaruvning amaliy jihatlari ko'rib chiqilgan. Olingan natijalar asosida kichik biznesda innovatsion jarayonlarni takomillashtirish bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: innovatsiya, kichik biznes, boshqaruv, raqobatbardoshlik, modernizatsiya, texnologik yangilik.

Abstract. This article analyzes the issues of effective organization of innovative activities in small business enterprises, the application of innovative management principles, and the enhancement of their competitiveness. The study examines the practical aspects of innovative management using the example of small business entities in the Fergana region. Based on the findings, practical recommendations were developed to improve innovative processes in small businesses.

Key words: innovation, small business, management, competitiveness, modernization, technological innovation.

Аннотация. В данной статье проанализированы вопросы эффективной организации инновационной деятельности на малых предприятиях, применения принципов инновационного управления, а также повышения их конкурентоспособности. В исследовании на примере субъектов малого бизнеса Ферганской области рассмотрены практические аспекты инновационного управления. На основе полученных результатов разработаны практические рекомендации по совершенствованию инновационных процессов в малом бизнесе.

Ключевые слова: инновация, малый бизнес, управление, конкурентоспособность, модернизация, технологические нововведения.

KIRISH

Respublikamiz mustaqilligining 31-yilligi arafasida ijtimoiy yo'naltirilgan bozor iqtisodiyotini shakllantirish jarayonida barcha sohalarida amalga oshirilgan izchil islohotlar natijalariga nazar tashlar ekanmiz, erishilgan ijobiy yutuqlarni alohida e'tirof etish mumkin. Bu yutuqlarning eng muhim omillaridan biri iqtisodiyotning barcha sohalarida ustuvor yo'nalishlarning aniq belgilanishi hamda ularning izchil amalga oshirilganidir.

Iqtisodiy rivojlanishda ustuvor ahamiyat kasb etgan yo'nalishlardan biri sifatida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish masalasiga alohida e'tibor qaratildi. Milliy iqtisodiyotda jahon bozori kon'yunkturasiga mos ravishda tarkibiy o'zgarishlarni amalga oshirish, ishlab chiqarish va xizmat ko'rsatish sohalarida yangi xo'jalik munosabatlarini shakllantirish, mulkdorlar sinfini rivojlantirish hamda pirovard natijada aholi turmush darajasini oshirishda kichik biznes va tadbirkorlikning roli tobora ortib bormoqda.

Davlat rahbari tomonidan ta'kidlanganidek, kichik biznesning ixchamligi va harakatchanligi, bozor kon'yunkturasidagi o'zgarishlar hamda iste'molchilar ehtiyojlariga tez moslasha olish xususiyati uni global iqtisodiy jarayonlar sharoitida yangi ish o'rinlari yaratish va aholi daromadlarini oshirishda eng samarali va maqbul vositaga aylantirmoqda.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Kichik biznes va tadbirkorlik masalalari iqtisodiyotni barqaror rivojlantirish, bandlikni ta'minlash hamda aholi daromadlarini oshirishda muhim omil sifatida ko'plab xorijiy va mahalliy olimlar tomonidan keng tadqiq etilgan. Mazkur yo'nalishdagi ilmiy adabiyotlarni shartli ravishda nazariy yondashuvlar, xorijiy tajribalar va O'zbekiston sharoitidagi tadqiqotlar guruhlariga ajratish mumkin.

Nazariy jihatdan kichik biznes va tadbirkorlik tushunchasi ilk bor J. Shumpeter asarlarida innovatsion faoliyat bilan uzviy bog'liq holda talqin etilgan bo'lib, u tadbirkorni iqtisodiy taraqqiyotning asosiy harakatlantiruvchi kuchi sifatida baholaydi. Uning fikricha, yangi mahsulotlar, texnologiyalar va bozorlarning joriy etilishi ko'p jihatdan aynan kichik biznes subyektlari faoliyati orqali amalga oshiriladi. P. Druker esa tadbirkorlikni mavjud imkoniyatlardan samarali foydalanish san'ati sifatida ta'riflab, kichik biznesning moslashuvchanligi va innovatsion salohiyatiga alohida urg'u beradi.

Xorijiy olimlardan D. MakKlelland tadbirkorlik faoliyatining psixologik jihatlarini tadqiq etib, muvaffaqiyatga intilish motivatsiyasi kichik biznes rivojida muhim omil ekanligini ilmiy asoslab bergan. OECD va Jahon banki tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda kichik va o'rta biznesning yalpi ichki mahsulotdagi ulushi, yangi ish o'rinlari yaratishdagi roli hamda eksport salohiyatiga ta'siri keng tahlil qilingan. Ushbu tadqiqotlarda davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlari, moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatlari va institutsional muhitning ahamiyati alohida ko'rsatib o'tiladi.

MDH mamlakatlari olimlari tadqiqotlarida kichik biznesning bozor iqtisodiyotiga o'tish jarayonidagi roli atroflicha yoritilgan. Xususan, Rossiyalik iqtisodchilar tomonidan kichik biznesni rivojlantirishda soliq imtiyozlari, kreditlash tizimi va infratuzilmaning ta'siri tahlil qilingan bo'lib, bu tadqiqotlar o'tish iqtisodiyotiga ega davlatlar uchun muhim ilmiy xulosalarni taqdim etadi.

O'zbekiston olimlari tomonidan olib borilgan ilmiy tadqiqotlarda kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishning milliy xususiyatlari chuqur o'rganilgan. Jumladan, A. Vahobov, Sh. Shodmonov, D. G'ozibekov kabi iqtisodchi olimlar kichik biznesning iqtisodiy o'sish, bandlikni ta'minlash va hududiy rivojlanishdagi rolini ilmiy jihatdan asoslab berganlar. Ularning asarlarida davlat dasturlari, soliq siyosati hamda tadbirkorlik muhitini yaxshilash masalalari tizimli ravishda yoritilgan.

So'nggi yillarda olib borilgan tadqiqotlarda kichik biznesni raqamlashtirish, innovatsion faoliyatni kengaytirish hamda "yashil iqtisodiyot" tamoyillarini joriy etish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti farmon va qarorlariga asoslangan ilmiy ishlarda tadbirkorlik subyektlarini qo'llab-quvvatlashning zamonaviy mexanizmlari atroflicha tahlil qilingan.

Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, kichik biznes va tadbirkorlik iqtisodiyotning strategik sektori hisoblanib, uning rivojlanishi institutsional muhit, davlat siyosati, moliyaviy resurslar va inson kapitali bilan chambarchas bog'liqdir. Shu bilan birga, mavjud tadqiqotlar hududiy kesimdagi amaliy jihatlar va tarmoqlar bo'yicha samaradorlik masalalarini yanada chuqurroq o'rganish zarurligini ko'rsatadi. Bu esa mazkur yo'nalishda yangi ilmiy izlanishlar olib borish uchun mustahkam ilmiy asos bo'lib xizmat qiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatini rivojlantirish jarayonlarini chuqur o'rganish hamda ularning iqtisodiy samaradorligini baholash maqsadida ilmiy bilishning umumiy va maxsus usullaridan kompleks tarzda foydalanildi. Tadqiqotning nazariy-metodologik asosi sifatida iqtisodiy nazariya, menejment va tadbirkorlikka oid klassik hamda zamonaviy ilmiy qarashlar, xorijiy va mahalliy olimlarning ilmiy ishlari, shuningdek, O'zbekiston Respublikasining kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirishga qaratilgan qonunlari, Prezident farmon va qarorlari xizmat qildi.

Tadqiqot jarayonida tahlil va sintez usullaridan foydalanilib, kichik biznes subyektlarining faoliyatiga ta'sir etuvchi omillar alohida elementlar kesimida o'rganildi hamda ularning o'zaro bog'liqligi umumlashtirildi. Induksiya va deduksiya usullari orqali alohida kuzatishlar asosida umumiy xulosalar chiqarildi, shuningdek, umumiy nazariy qoidalar amaliy holatlarga tatbiq etildi.

Statistik tahlil usuli yordamida kichik biznes va tadbirkorlik subyektlarining soni, bandlikdagi ulushi, ishlab chiqarish hajmi hamda moliyaviy ko'rsatkichlari bo'yicha rasmiy statistik ma'lumotlar tahlil qilindi. Ushbu jarayonda dinamik qatorlar tahlili, taqqoslash va guruhlash usullaridan keng foydalanildi.

Iqtisodiy-matematik usullar orqali kichik biznes rivojiga ta'sir etuvchi asosiy omillar va natijaviy ko'rsatkichlar o'rtasidagi bog'liqlik baholandi. Xususan, korrelyatsion va regressiya tahlillari yordamida tadbirkorlik subyektlari samaradorligiga ta'sir ko'rsatuvchi omillar aniqlandi.

Tizimli yondashuv asosida kichik biznes va tadbirkorlik iqtisodiy tizimning muhim tarkibiy qismi sifatida ko'rib chiqildi hamda uning davlat, bozor va ijtimoiy institutlar bilan o'zaro aloqalari tahlil qilindi. Shu bilan birga, qiyosiy tahlil usuli yordamida xorijiy mamlakatlar tajribasi o'rganilib, ularning O'zbekiston sharoitida qo'llash imkoniyatlari baholandi. Empirik tadqiqot doirasida kuzatish, so'rovnoma va ekspert baholash usullaridan

foydalanilib, kichik biznes subyektlarining amaliy faoliyatidagi muammolar va rivojlanish istiqbollari aniqlashtirildi. Olingan natijalar asosida ilmiy xulosalar hamda amaliy takliflar ishlab chiqildi.

Umuman olganda, tadqiqotda qo'llanilgan metodologik yondashuvlar kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatini har tomonlama tahlil qilish, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etishga qaratilgan ilmiy asoslangan taklif hamda tavsiyalar ishlab chiqish imkonini berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi PF-4947-son qarori¹ bilan tasdiqlangan "2017–2021-yillarda O'zbekiston Respublikasini rivojlantirishning beshta ustuvor yo'nalishi bo'yicha Harakatlar strategiyasi" doirasida amalga oshirilgan chora-tadbirlarning muhim yo'nalishlaridan biri kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni keng rivojlantirish uchun qulay ishbilarmonlik muhitini yaratishga qaratildi. Xususan, tadbirkorlik subyektlari faoliyatiga davlat, huquqni muhofaza qiluvchi va nazorat organlari tomonidan noqonuniy aralashuvlarning oldini olish, ularning huquqiy himoyasini kuchaytirish bo'yicha tizimli ishlar amalga oshirildi. Strategiya amal qilgan davrda iqtisodiyot tarmoqlari va hududlar kesimida kichik tadbirkorlik faoliyati jadal rivojlandi.

Shuningdek, 2022–2026-yillarga mo'ljallangan Yangi O'zbekistonning Taraqqiyot strategiyasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish bo'yicha strategik maqsadlar yanada aniq va ravshan belgilab berildi. Jumladan, tadbirkorlik faoliyatini tashkil etish va barqaror daromad manbalarini shakllantirish uchun zarur sharoitlar yaratish, xususiy sektorning yalpi ichki mahsulotdagi ulushini 80 foizga, eksportdagi ulushini esa 60 foizga yetkazish ustuvor vazifalar sifatida belgilandi².

Kichik biznes va xususiy tadbirkorlik nazariyasining shakllanishi hamda uning amaliyotga tatbiq etilishiga A. V. Busigin, G. Gross, M. G. Lapusta, Yu. L. Starostin, R. Xizrig, M. Piters, Yu. M. Osipova, B. A. Rayzberg, V. A. Rube kabi xorijiy va MDH mamlakatlari iqtisodchi olimlari salmoqli hissa qo'shganlar. Ularning ilmiy ishlari kichik biznesning iqtisodiy o'sish, bandlikni ta'minlash va innovatsion rivojlanishdagi o'rnini chuqur ochib berishga xizmat qiladi³.

Yuqorida qayd etilgan ilmiy tadqiqotlarning aksariyati rivojlangan bozor iqtisodiyoti shart-sharoitlarini tahlil etishga qaratilgan bo'lib, ularda rejali tizimdan bozor iqtisodiyotiga o'tish jarayonida kichik biznes rivojlanishining o'ziga xos xususiyatlari yetarli darajada yoritilmagan. Shu jihatdan, o'tish iqtisodiyotiga ega mamlakatlar sharoitida kichik biznes faoliyatini chuqurroq o'rganish hamda uning rivojlanish mexanizmlarini aniqlashtirish dolzarb ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi (1-jadval).

1-jadval. Yevropa Hamjamiyati tomonidan qabul qilingan kichik va o'rta korxonalarni aniqlashning yangi mezonlari⁴

MEZON	Mikrokorxonalar	Kichik korxonalar	
Ishlovchilarning maksimal soni	10 nafar	50 nafargacha	250 nafargacha
Maksimal tovar aylanmasi mln Yevro	-	7	40
Maksimal yakuniy balans qiymati mln Yevro	-	5	27

1 O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni, 07.02.2017 yildagi PF-4947-son <https://lex.uz/docs/-3107036>

2 Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов. – М.: Ос-89, 1997. – 256 с.

Шумпетер Й. Теория экономического развития. – М.: Прогресс, 1982. – 455 с.

Хайек Ф. Познание, конкуренция и свобода: антология сочинений. – М.: Пневма, 1990. – 309 с.

3 Бусыгин А. В. Предпринимательство. – М.: ИНФРА-М, 1997. – 608 с.

Gross H. Small Business in Grossen Market. – Düsseldorf, 1958. – 150 p.

Лапуста М. Г., Старостин Ю. Л. Малое предпринимательство. – М.: ИНФРА-М, 2004. – 454 с.

Осипова Ю. М. Основы предпринимательского дела. – М.: Дело, 1995. – 432 с.

Хизрич Р., Питерс М. Предпринимательство. – М.: Дело, 1991. – 159 с.

Райзберг Б. А. Основы экономики предпринимательства. – М.: Знание, 1995. – 206 с.

Райзберг Б. А. Основы бизнеса. – М.: Экономика, 1996. – 192 с.

Рубе В. А. Малый бизнес: история, теория и практика. – М., 2000. – 231 с.

4 Xotamov I., Mustafakulov Sh., Isakov M., Abduvaliev A.

Korxona iqtisodiyoti va innovatsiyalarni boshqarish: o'quv qo'llanma. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2019. – 483 bet.

Korxonalar mikro yoki kichik korxona maqomini olishlari uchun yuqorida keltirilgan mezonlarning kamida ikkitasiga mos kelishi lozim. Mazkur mezonlarga korxonada ishlovchilar soni hamda moliyaviy ko'rsatkichlardan biri — umumiy tovar aylanmasi yoki yakuniy balans qiymati kiradi. Yevropa hamjamiyatida kichik va o'rta korxonalarni aniqlash mezonlari ijtimoiy-iqtisodiy vaziyatdagi o'zgarishlardan kelib chiqib, har 4-yilda qayta ko'rib chiqilishi mumkin.

Ma'lumki, kichik biznes ish o'rinlarini yaratish va faoliyat turlarini kengaytirish imkonini beruvchi iqtisodiyotning muhim tarmoqlaridan biri hisoblanadi. 1995-yilda Yevropaning 19 mamlakatida (Yevropa erkin savdo uyushmasiga a'zo davlatlarda) qazib olish sanoati va qishloq xo'jaligidan tashqari tarmoqlardagi xususiy korxonalar soni 16,5 million taga teng bo'lgan bo'lib, ularning 99,8 foizi kichik va o'rta korxonalardan iborat edi. Kichik va o'rta korxonalarning 92 foizi esa mikrofirmalar (ishchi-xodimlar soni 10 nafargacha) hissasiga to'g'ri kelgan. Ushbu sohalarida band bo'lganlar soni 100 million nafardan ortiqni tashkil etgan.

Yevropa Hamjamiyati mamlakatlari orasida ishlab chiqarish sohasida yuqori darajada rivojlangan davlatlardan biri sifatida Italiya alohida ajralib turadi. Ushbu muvaffaqiyatning muhim omillaridan biri kichik tadbirkorlikning keng rivojlanganligi bilan izohlanadi. Italiya kichik korxonalari, asosan, bir tarmoq yoki bir turdagi mahsulot ishlab chiqarish atrofida jipslashuvi hamda yuqori darajadagi ixtisoslashuvi bilan mashhurdir. Kichik korxonalarning mahsulot ishlab chiqarish hajmi va o'sish sur'atlariga ko'ra, Italiyani ayrim hollarda Gretsiya va Ispaniya bilan qiyoslash mumkin.

Italiyada jami korxonalar sonida 100 nafardan kam ishlovchilarga ega bo'lgan sanoat korxonalarining ulushi 98 foizni, 20 nafardan kam ishlovchilari bo'lgan korxonalar ulushi esa qariyb 90 foizni tashkil etadi. Italiya korxonalariida band bo'lgan ishlovchilarning o'rtacha yillik soni 7 nafar atrofida shakllangan. Ta'kidlash joizki, Italiya kichik korxonalari oziq-ovqat mahsulotlari va boshqa iste'mol tovarlari eksportida salmoqli o'rinni egallaydi. Shuningdek, ular yarim tayyor mahsulotlar va butlovchi qismlar, stanoklar, to'qimachilik va teriga ishlov berish, qishloq xo'jaligi, qadoqlash, yog'ochni qayta ishlash, keramika va metallga ishlov berish uskunalari hamda mini texnologiyalar eksporti bo'yicha yetakchi hisoblanadi.

Shu o'rinda, Italiya kichik korxonalari yuqori raqobatbardoshlikka qanday erishganligi masalasi alohida ilmiy qiziqish uyg'otadi. Ushbu savolga javobni yakka tartibdagi kichik korxonalar faoliyatidan emas, balki ma'lum turdagi mahsulot ishlab chiqarishga ixtisoslashgan, mehnat taqsimotiga asoslangan hamda yagona maqsad sari uyushgan korxonalar tizimi — "klasterlar" yoki "sanoat tumanlari" faoliyatidan izlash maqsadga muvofiqdir.

Italiyada kichik korxonalar sanoatning muayyan tarmog'i yoki aniq mahsulot turi ishlab chiqarishga ixtisoslashgan bo'lib, ushbu tarmoqlarga tutash sohalarida faoliyat yurituvchi korxonalar ham ixtisoslashuv jarayonining kuchayishidan manfaatdor hisoblanadi. Mazkur shakldagi ixtisoslashuv amaliyotda "kichik korxonalar klasterlari" sifatida e'tirof etiladi (2-jadval).

2-jadval. Kichik biznes korxonalarining innovatsion faoliyat darajasi⁵

Ko'rsatkichlar	2020	2021	2022	2023	2024
Innovatsion korxonalar ulushi (%)	28	33	37	42	45
Innovatsiyaga yo'naltirilgan investitsiyalar (mlrd so'm)	15,2	18,5	21,3	25,6	30,4
Yangi mahsulot turlari soni	12	15	17	21	26

Jadval ma'lumotlari tahlili shuni ko'rsatadiki, 2020–2024-yillar davomida kichik biznes korxonalarining innovatsion faolligi barqaror o'sish tendensiyasiga ega bo'lgan. Xususan, Farg'ona viloyatidagi kichik biznes korxonalarining 45 foizi so'nggi uch yil davomida kamida bitta texnologik yangilikni joriy etgan. Shuningdek, korxonalarning 30 foizi yangi mahsulot yoki xizmatlarni yaratishda innovatsion yondashuvlardan foydalangan.

Tadqiqot natijalari innovatsion faoliyatni kengaytirishga to'sqinlik qilayotgan omillarni aniqlash imkonini berdi. Asosiy cheklovlar sifatida moliyaviy resurslar yetishmasligi (58 foiz), kadrlar malakasini oshirish zarurati (26 foiz) hamda ilmiy-tadqiqot institutlari bilan hamkorlikni yanada rivojlantirish ehtiyoji (16 foiz) qayd etildi. Mazkur omillarni bartaraf etish bo'yicha kompleks chora-tadbirlarni amalga oshirish kichik biznes korxonalarining innovatsion salohiyatini yanada oshirishga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Olib borilgan tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, kichik biznes va tadbirkorlik milliy iqtisodiyotning barqaror rivojlanishini ta'minlovchi muhim omillardan biri hisoblanadi. Kichik biznes subyektlari iqtisodiy o'sishni

⁵ O'zbekiston Respublikasi Statistika Qo'mitasi ma'lumotlari.

jadallashtirish, yangi ish o'rinlarini yaratish, aholi daromadlarini oshirish hamda bozorni tovar va xizmatlar bilan to'ldirishda muhim rol o'ynaydi.

Tadqiqot jarayonida kichik biznes va tadbirkorlik faoliyatining nazariy asoslari, rivojlanish bosqichlari hamda ularning iqtisodiyotdagi o'rni tizimli ravishda tahlil qilindi. Statistik ma'lumotlar tahlili kichik biznes subyektlari sonining barqaror o'sish tendensiyasini ko'rsatgan bo'lsa-da, ularning samaradorligi va raqobatbardoshligini yanada oshirish zaruratini belgilovchi qator omillar mavjudligini aniqladi. Jumladan, moliyaviy resurslarga kirish imkoniyatlarini kengaytirish ehtiyoji, infratuzilmani rivojlantirish zarurati hamda boshqaruv va marketing bilimlarini mustahkamlash masalalari dolzarb bo'lib qolmoqda.

Shuningdek, tadqiqot natijalari kichik biznesni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining muhim ahamiyatga ega ekanligini tasdiqladi. Shu bilan birga, amaldagi imtiyoz va dasturlarni hududlar kesimida yanada uyg'unlashtirish, ularning qamrovini kengaytirish tadbirkorlik faoliyatining yanada jadal rivojlanishiga xizmat qilishi mumkin.

Yuqoridagi xulosalardan kelib chiqib, quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi.

Birinchidan, kichik biznes subyektlarining moliyaviy resurslarga bo'lgan ehtiyojini qondirish maqsadida imtiyozli kreditlash mexanizmlarini kengaytirish, mikromoliyalashtirish institutlari faoliyatini takomillashtirish hamda startap loyihalarni moliyaviy qo'llab-quvvatlash tizimini kuchaytirish maqsadga muvofiq.

Ikkinchidan, tadbirkorlik muhitini yanada yaxshilash uchun ruxsat berish va ro'yxatdan o'tkazish tartiblarini soddalashtirish, ma'muriy jarayonlarni optimallashtirish hamda raqamli xizmatlar ulushini oshirish zarur. Bu kichik biznes subyektlarining vaqt va xarajatlarini qisqartirishga xizmat qiladi.

Uchinchidan, kichik biznes subyektlarida boshqaruv samaradorligini oshirish maqsadida tadbirkorlar uchun menejment, marketing va moliyaviy savodxonlik bo'yicha o'quv-trening dasturlarini kengaytirish, oliy ta'lim muassasalari va biznes muhiti o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish lozim.

To'rtinchidan, hududiy rivojlanish nuqtayi nazaridan kichik biznesni qo'llab-quvvatlashning differensial mexanizmlarini joriy etish, ya'ni har bir hududning iqtisodiy salohiyati va ixtisoslashuvini inobatga olgan holda maqsadli dasturlar ishlab chiqish maqsadga muvofiq.

Beshinchidan, kichik biznes faoliyatida innovatsiyalar va raqamli texnologiyalarni joriy etishni rag'batlantirish, "yashil biznes" tamoyillarini qo'llash hamda eksportga yo'naltirilgan mahsulotlar ishlab chiqarishni qo'llab-quvvatlash kichik biznesning uzoq muddatli barqaror rivojlanishini ta'minlaydi.

Xulosa qilib aytganda, kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishga qaratilgan mazkur takliflarning amaliyotga joriy etilishi iqtisodiy o'sishni jadallashtirish, bandlik darajasini oshirish va mamlakat iqtisodiyotining raqobatbardoshligini kuchaytirishga xizmat qiladi. Kichik biznes korxonalarida innovatsion faoliyatni samarali boshqarish raqobatbardoshlikni oshiradi, yangi ish o'rinlarini yaratadi hamda eksport salohiyatini mustahkamlaydi. Farg'ona viloyati misolida o'tkazilgan tadqiqot innovatsion boshqaruvni izchil joriy etish kichik biznesning barqaror rivojlanishini ta'minlashini ko'rsatdi. Shu bois, innovatsion faoliyatni boshqarish bo'yicha davlat siyosatini izchil amalga oshirish, korxonalar o'rtasida hamkorlikni kengaytirish va raqamli texnologiyalarni jadal joriy etish ustuvor strategik yo'nalishlar sifatida e'tirof etiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Eminchayev B. O'zbekistonda zamonaviy maxsus pedagogikaning hozirgi muammolari // Yevraziyskiy jurnal texnologiy i innovatsiy. – 2023. – T. 1. – № 5, 2-qism. – B. 115–119.
2. Eminchayev B. Development tendencies of the economy of the Republic of Uzbekistan // International Bulletin of Applied Science and Technology. – 2023. – T. 3. – № 5. – B. 751–754.
3. Sadikovich E. B. Analysis of the development of small business and private entrepreneurial activity in Uzbekistan // Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research. – 2023. – T. 10. – № 9. – B. 318–320.
4. Eminchayev B. S. Ajdodlarimiz tomonidan e'tirof etilgan pedagogik nazariyalar tushunchasi // Educational Research in Universal Sciences. – 2023. – T. 2. – № 16. – B. 444–446.
5. Sadikovich E. B. Strategic perspectives of small business development in Uzbekistan // Ethiopian International Journal of Multidisciplinary Research. – 2023. – T. 10. – № 9. – B. 321–324.
6. Sadikovich E. B. Hududlarda kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirish usullari // Samarali ta'lim va barqaror innovatsiyalar jurnali. – 2024. – T. 1. – № 6. – B. 495–500.
7. Sadikovich E. B. Sharoitlarni yaxshilashda raqamli iqtisodiyotning dolzarbligi // Samarali ta'lim va barqaror innovatsiyalar jurnali. – 2024. – T. 1. – № 6. – B. 515–520.

IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir ALIBEKOV

Sahifalovchi va dizayner: Oloviddin Sobir o'g'li

2026. № 1

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>